

บุษบาเสียงเทียน : นัยสำคัญของฉาก

ที่สร้างอารมณ์สะเทือนใจ

■ สุภาค มหาวารการ

บทคัดย่อ

ฉาก **บุษบาเสียงเทียน** ในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีลีลาการสร้างฉากที่งดงามแบบคาย นำไปสู่การตีความที่ลึกซึ้ง มีผลต่อการดำเนินเรื่องที่เป็นเอกภาพ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ บทความนี้มุ่งอธิบายลีลาการสร้างฉากในลักษณะดังกล่าว

การที่ผู้อ่านจะเกิดความซาบซึ้งประทับใจในวรรณคดีเรื่องหนึ่งได้ วรรณคดีเรื่องนั้นย่อมต้องมีคุณค่าด้านอารมณ์เป็นสำคัญ คุณค่าด้านนี้ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจซึ่งในที่นี้มีความหมายตามที่เสฐียรโกเศศกล่าวไว้คือ

คนเราเมื่อมีอะไรมากระทบใจ ก็ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ สิ่งที่มากระทบใจคือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ซึ่งในพุทธศาสนาเรียกว่าอารมณ์ แปลว่าเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ส่วนความรู้สึกซึ่งทำให้เกิดเป็นอารมณ์สุขหรือทุกข์ ภาษาอังกฤษเรียกว่า emotion แปลว่าอารมณ์สะเทือนใจหรือความสะเทือนใจ อันเกิด

มีขึ้นจากมีสิ่งใดมากระทบใจ กระทำให้อารมณ์ดีหรืออารมณ์เสียไปชั่วขณะหนึ่ง¹

ดังนั้นอารมณ์สะเทือนใจที่เกิดจากการอ่านวรรณคดีจึงหมายถึง การที่ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละคร ได้แก่ อารมณ์รัก โกรธ และโศก แล้วเกิดความประทับใจ ซาบซึ้งใจและเข้าใจ เห็นใจตัวละคร

บทความนี้มุ่งอธิบายลีลาการสร้างฉากที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจโดยใช้แนวคิดการวิจารณ์วรรณกรรมเชิง Literary Stylistics คือการใช้ภาษาที่ทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ในที่นี้พิจารณาจากการใช้คำอลังการ ความเปรียบ และการเชื่อมโยงบริบทให้เป็นเอกภาพ เป็นสำคัญ

¹เสฐียรโกเศศ (ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชชน). (2533). การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์. หน้า 21-22.

ฉาก (Setting) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของบันเทิงคดี หมายถึงสถานที่ที่เหตุการณ์ของเรื่องเกิดขึ้น ภูมิหลังต่างๆ ของตัวละคร สภาพภูมิประเทศ เวลา หรือยุคสมัยที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง และสภาพแวดล้อม เงื่อนไข หรือสถานการณ์ของตัวละคร¹ ฉากในบทละครเรื่องอิเหนานอกจากจะหมายถึงการพรรณนาสภาพแวดล้อมแล้ว ยังได้แก่บทสนทนาของตัวละครในตอนนั้นด้วย

ผู้อ่านบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 จะเกิดความรู้สึกชื่นชมยินดี เพราะประทับใจในการสร้างฉากและพิศวงในความงดงามของฉาก ความงดงามของธรรมชาติที่ปรากฏในเรื่อง การพรรณนาความงดงามของธรรมชาติได้อย่างดีเยี่ยม มีผลทำให้ผู้อ่านคล้อยตามและเกิดจินตภาพ การแสดงความสัมพันธ์ของฉากกับสภาพจิตใจของตัวละคร ยังทำให้ผู้อ่านเห็นใจและเข้าใจตัวละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฉากบุษบาเสียงเทียนที่ทำให้ผู้อ่านประทับใจติดตามตรึงใจ ซึ่งต้องอาศัยการตีความเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น อันเป็นนัยสำคัญของฉากซึ่งเชื่อมโยงสู่ความเป็นเอกภาพของเรื่องและจะกล่าวถึงในที่นี้

การที่บุษบาต้องไปเสียงเทียนเนื่องจากมะเดหวีดาหาต้องการรู้ว่าบุษบาจะได้เป็นคู่ครองของอิเหนาหรือจรกา เพราะอิเหนาซึ่งเป็นฝ่ายต้อนรับบุษบากล้าบมีที่หาเสนาหาผูกพันบุษบายิ่ง มะเดหวีจึงหวังพึ่งอำนาจลี้ลับศักดิ์สิทธิ์

“จะไปไหว้พระปฏิมากร
เห็นจะแก้ความร้อนของเราได้
เสียงดูให้รู้แจ้งใจ
ว่าจะได้ช่างไหนเป็นมันคง”²

ฉากบุษบาเสียงเทียนเริ่มจากมะเดหวีดาหาพาบุษบาไปไหว้พระปฏิมาเพื่ออธิษฐานเสียงเทียนภายในวิหารมีเพียงบุษบา มะเดหวีดาหา และนางพี่เลี้ยงสี่คน ฝ่ายอิเหนา มีอิเหนา สังคามาระตาและประสันตาแอบเข้าไปโดยไม่มีใครรู้ ภายในวิหารมีองค์พระปฏิมา ค้างคาวฝูงใหญ่และบุคคลเท่าที่กำหนดไว้ ตัวละครต้องอยู่ในบรรยากาศที่มืดมิด มีเพียงแสงเทียนส่องทาง จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้บุษบาเสียงเทียนอธิษฐาน อิเหนาแอบอยู่หลังองค์พระปฏิมาและเอ่ยวาจาเป็นองค์พระปฏิมาเอง โดยมะเดหวีดาหาเชื่อว่าเป็นองค์พระปฏิมาจริง

การกำหนดให้มีฉากบุษบาเสียงเทียนเพื่อแสดงความลึกลับไม่แน่ใจของบุษบา แม้ท้าวดาหาจะยกบุษบาให้จรกาแล้ว แต่บุษบายังมีความหวังจะได้อภิเษกกับอิเหนา และทุกคนล้วนตั้งความหวังว่าบุษบาจะต้องเป็นคู่ครองของอิเหนา คำอธิษฐานมีดังนี้

“ครั้นถึงจึงถวายนมัสการ
อธิษฐานตามความปรารถนา
แล้วจึงจุดเทียนมิทันช้า
กัลยาออกนามตามจ่านง
เล่มหนึ่งเทียนระเด่นบุษบา

¹ กอบกุล อิงคะทานนท์. ศัพท์วรรณกรรม. (ม.ป.ป.), หน้า 85-86.

² พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. อิเหนา. (2514). หน้า 416.

ปักลงตรงหน้านวลหง
 เล่มหนึ่งเทียนอิเหนาสุริยวงศ์
 ปักลงเบื้องขวาเทวี
 เล่มหนึ่งเทียนท้าวจรกา
 อยู่เบื้องซ้ายบุษยามารศรี
 เทียนทองทั้งสามเล่มนี้
 ขอจงเป็นที่เสี่ยงทาย
 แล้วมีเสาวนีย์อันสุนทร
 ตรัสสอนพระบุตรโณมฉาย
 เจ้าอย่าช่วยเขินสะเท็นอาย
 จงเสี่ยงทายอธิษฐานด้วยวาจา
 แม้นเจ้าจะได้ข้างไหนแน่
 ให้ประจักษ์รักแท้จงหนักหนา
 แม้นจะได้ข้างระตุจรกา
 ให้เทียนฟีนานันต์ดับไป
 แม้นจะได้ข้างอิเหนากุเรป็น
 ให้รัศมีเพลิงนั้นแจ่มใส
 ให้เทียนจรกาดับทันใด
 ขอให้เห็นประจักษ์บัดนี้ฯ”

(หน้า 417-418)

จบฉากสำคัญด้วยคำกลอนนี้

“เมื่อนั้น
 มะเดหวิมีศักดิ์สูงส่ง
 จึงเปลื้องเครื่องพระบุตรีทรง
 ให้องค์ระเด่นมนตรี
 รับเอาอาการของนัลดดา
 มาทรงให้บุษบาโณมศรี
 เสรีแล้วจึงพานางเทวี
 จรลี้ยังสุวรรณพลับพลาฯ”

(หน้า 426)

ความมงดงามของฉากสำคัญนี้เกิดจากการ
 สร้างบรรยากาศให้ดงามและนุ่มละมุนด้วยการกำหนด

ไว้ในวิหารมิตสนิท มีเพียงแสงเทียนส่องทาง แสงจาก
 เทียนวูปโหวตามแรงลม บุษบา มะเดหวิดาหา และที่
 เลี้ยงทั้งสี่ นั่งอยู่เบื้องหน้าองค์พระปฏิมา ขณะที่เบื้อง
 หลังอิเหนาและพวกซ่อนอยู่อิเหนาเห็นเหตุการณ์ตลอด
 แสงเทียนทำให้บุษบาตรงตามชวนมอง ทำให้อิเหนา
 เล่นหาในดวงนางยิ่งขึ้น

ภาพแสงเทียนจับใบหน้าบุษบา โดยมี
 อิเหนามองด้วยความรัก และเกิดความเคลือบไหว
 เพราะพวกอิเหนาไล่ต้อนคางคาวฝูงใหญ่ทำให้เทียนดับ
 อิเหนาออกมาสัมผัสต้องตัวบุษบา พี่เลี้ยงบุษบาจุด
 เทียนเข้ามาใหม่ เป็นเช่นนี้ถึงสามครั้ง ภาพการ
 เคลือบไหวเกิดขึ้นอย่างมีจังหวะ ผู้อ่านเห็นเหตุการณ์
 ร่วมไปกับตัวละคร การสร้างฉากเช่นนี้แสดงถึงความ
 ตั้งใจในการให้องค์ประกอบของภาพสมบูรณ แสง
 เทียนทำให้ภาพที่เกิดขึ้นเป็นเงาวูปโหว ชวนมองขึ้น
 ภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่วุ่นวายหรือสับสนจนเกินไป
 นักเนื่องจากได้จำกัดจำนวนคนในวิหารไว้ตั้งแต่ต้น แม้
 กระทั่งการที่อิเหนาต้องตัวบุษบาก็เป็นไปอย่างนุ่มนวล
 แสงเทียนจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ภาพดงามและนุ่มละมุน
 ทำให้เกิดแสงสีที่จับใจผู้อ่าน ภาพองค์พระปฏิมาขนาด
 ใหญ่ช่วยเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์และความน่าเกรงขามให้
 เกิดขึ้นด้วย

ภาพฉากที่ตรงตามชวนมองจึงเป็นภาพสำคัญ
 ที่ทำให้ผู้อ่านประทับใจบทละครเรื่องอิเหนา นอกจากนี้
 ฉากบุษบาเสี่ยงเทียนยังมีความสัมพันธ์กับตัวละคร
 เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดให้ตัวละครแสดง
 อารมณ์และความรู้สึกได้เต็มที่ไม่ว่าจะเป็นมะเดหวิดาหา
 อิเหนา และบุษบา

การเสี่ยงเทียนโดยมะเดหวิดาหาให้บุษบา
 ปักเทียนซึ่งแทนตัวอิเหนาไว้ข้างขวา เทียนของจรกา
 ปักไว้ข้างซ้าย แสดงว่ามะเดหวิดาหาให้ความสำคัญ
 แก่อิเหนามากกว่าจรกา การเสี่ยงเทียนคือการ

พยายามหาหนทางให้บุษบาได้ครองคู่กับอิเหนา เพราะขณะนี้ฝ่ายวงศ์เทวไม่ต้องการให้บุษบาเป็นคู่ครองจระกา

มะเดหวีดาหาหวังว่าพระปฎิมาจะตอบในสิ่งที่ตนต้องการ คือบุษบาจะได้คู่อิเหนา บุษบาตามเสด็จมาก็เพื่อต้องการได้รู้ว่าตนจะไม่ต้องคู่จระกา อิเหนาเองก็มีความหวังว่าจะได้ครองคู่กับบุษบาแม้ตนเองจะเป็นฝ่ายปฏิเสธบุษบาก็ตาม ตัวละครล้วนมีความหวัง แม้ว่าท้าวดาหาคะยกบุษบาให้จระกาแล้ว ความขัดแย้งลึกลับใจของตัวละครทำให้ต้องพึ่งอำนาจลึกลับศักดิ์สิทธิ์ แสดงให้เห็นว่าตัวละครยังคงเปี่ยมด้วยความหวัง แม้จะดูเหมือนสิ้นหวังสิ้นหนทางแล้วก็ตาม

การกำหนดให้ตัวละครต้องอยู่ในบรรยากาศที่มีมิติ เป็นการแสดงความรู้สึกของตัวละครว่ามีมิตมนไม่แจ่มใส โดยมีความหวังเพียงแสงเทียนที่ใช้อธิษฐาน แสงเทียนจึงเป็นตัวกำหนดว่าตัวละครจะสมหวังหรือไม่ บุษบาจะได้กับอิเหนาหรือจระกาจึงขึ้นอยู่กับเปลวเทียนที่ใช้ส่องทาง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเปลวเทียนวูบไหวตลอดเวลาและอาจดับได้ทุกเมื่อ นับเป็นการสร้างความหวังที่สร้างความหวังให้ตัวละครได้เป็นอย่างดี

ความมืดในวิหารจึงเปรียบได้กับความมิตมนในจิตใจตัวละคร ซึ่งรอปาฏิหาริย์จากอำนาจลึกลับศักดิ์สิทธิ์ คืออำนาจจากองค์พระปฎิมานั่นเอง ดังนั้นเมื่อมะเดหวีดาหาได้ยินเสียงตอบ จึงเข้าใจว่าเป็นเสียงองค์พระปฎิมา โดยไม่สงสัยว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ แม้เมื่อบุษบาร้องว่ามีมือชายมาถูกต้ององค์ พระองค์ก็เข้าไปว่าองค์พระปฎิมาหายออกลับบุษบา ทั้งนี้เพราะพระองค์ต้องการเชื่อเช่นนั้นจึงไม่เกิดความสงสัยเลย ทั้งที่ “เกิดมาไม่ได้ยินใครสือเล่า พระเป็นเจ้ากล่าวคำให้ประจักษ์” การกำหนดให้มีตัวละครจำกัดเข้าไปในวิหารที่มีมิติ ซึ่งมีองค์พระปฎิมาขนาดใหญ่ จึงเป็นการเพิ่มความลึกลับศักดิ์สิทธิ์ และน่าเกรงขามในอำนาจลึกลับศักดิ์สิทธิ์ให้มีมากขึ้น ความมืดจึงเป็นการ

เพิ่มความน่าพิศวงให้เกิดกับตัวละคร มะเดหวีจึงเชื่อว่าเกิดปาฏิหาริย์เพราะอำนาจขององค์พระปฎิมาทำให้บุษบาได้ครองคู่กับอิเหนา แม้กระทั่งบุษบาเองก็เชื่อเช่นนั้น

ความมืดในวิหารยังเป็นการสร้างโอกาสให้อิเหนาได้ใกล้ชิดผูกพันบุษบายิ่งกว่าชายใด ทำให้อิเหนาเพิ่มความเสนหาในตัวบุษบายิ่งขึ้น การที่อิเหนาและพวกต้อนค้างความมาดับไฟ ทำให้พี่เลี้ยงของบุษบาต้องใช้เวลานานพอสมควรเพื่อจุดไฟใหม่ เป็นเช่นนั้นถึงสามครั้ง อิเหนาจึงได้ถูกต้องตัวบุษบา

“ไฟดับมีดมนอนธการ

ในวิหารหาเห็นกันไม่

พระจึงคอยย่องคลาไคล

ออกไปยังองค์พระบุตร

โอบอุ้มนงลักษณ์ใส่ตักไว้

ลูบไล้ปทุมทองผ่องศรี

นาสาสูบรรลุมาลี

หอมกลิ่นเทวีฟุ้งจรจา”

(หน้า 422)

จากที่เพียงหลงใหลในรูปโฉมบุษบา การได้สัมผัสใกล้ชิดบุษบายิ่งกว่าชายใดจึงเป็นการเร้าอารมณ์รัก และเพิ่มความต้องการในตัวบุษบามากยิ่งขึ้น อารมณ์รักของอิเหนาในขณะนี้จึงไม่มีอำนาจใดต้านทานได้ จึงกล่าวได้ว่าบรรยากาศสร้างโอกาสให้อิเหนา ผลจากการได้ถูกต้องตัวบุษบา มะเดหวีจึงต้องรับปากว่าจะช่วยเหลืออิเหนาต่อพระพักตร์องค์พระปฎิมา อิเหนาจึงเกิดความหวัง เพราะการที่มะเดหวีรับปากว่าจะช่วยเหลือเป็นหนทางสุดท้ายของอิเหนา ในขณะนี้ จากนี้ไปอิเหนาจึงเฝ้าแต่รอคอย เมื่อมะเดหวีไม่อาจช่วยอิเหนาได้ จึงทำให้อิเหนากลับมาความผิดร้ายแรงคือลักบุษบา ซึ่งเป็นการขัดต่อจารีตประเพณียิ่ง

ฉากนี้แสดงให้เห็นสภาพจิตใจของบุษบาได้อย่างดียิ่ง การต้องเสี่ยงเทียนเพื่อเลือกชายเป็นคู่ครองทำให้บุษบากระตาคใจ คำที่แสดงความรู้สึกของบุษบาเริ่มจาก “ลูกนี้อดสูเป็นพันไป” “จำเป็นกล่าวคำด้วยจำใจ” และ “บังคมกัมพักตร์ละอายใจ” แสดงให้เห็นว่าบุษบาไม่เต็มใจและละอายใจที่จะกล่าวคำอธิษฐานแม้ว่าจะเป็นเพียงการกล่าวตามมะเดหวีดาหาและมีเพียงไม่กี่คนที่รู้ความชื่อนี้ เมื่อรู้ว่าอิเหนาสั่งคามาระตา และประสันตายุอยู่ในเหตุการณ์นี้ด้วยบุษบาจึงอดสูใจที่สุด ทั้งอิเหนายังได้ล่วงเกินบุษบาทำให้เสื่อมเสียเกียรติ บุษบาจึงรู้สึกเจ็บใจ อับอาย และคับแค้นใจยิ่งนักเพราะไม่อาจแก้ไขอะไรได้ ความเจ็บแค้นใจของบุษบาเป็นดังนี้

“เมื่อนั้น

ระเด่นบุษบาสาวสวรรค์
 ในอกหมกไหม้ดังไฟกลบ
 อยู่ยังห้องสุวรรณไสยา
 บรรทมรำพึงคะนึ่งไป
 ให้คลั่งคลุ้มกลุ่มใจหนักหนา
 ตัวกูแม้นม้วยมรณา
 ก็ดีกว่าที่เป็นดังนี้
 ไม่สรงไม่เสวยกระยาหาร
 เยาวมาลัยมัวหมองรัศมี
 ยิ่งคิดยิ่งแค้นแสนทวี
 ดั่งเลือดตามารศรีจะหยัดลง”

(หน้า 427)

การที่บุษบาต้อง “ถูกมือชาย” เช่นนี้ยังเป็นการเพิ่มความผูกพันระหว่างอิเหนากับบุษบายิ่งไปกว่าการได้เป็นคู่ตะนาหงันกันเท่านั้น อิเหนาจึงมีสิทธิ์มากกว่าจรรยาที่จะได้เป็นคู่ครองบุษบา

มะเดหวีดาหาเป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่แสดงอารมณ์อย่างเด่นชัดในเหตุการณ์นี้ พระองค์โกรธอิเหนาที่ทำการหยามเกียรติบุษบาและพระองค์ เพราะพระองค์เป็นผู้ควบคุมบุษบาตนเอง การที่อิเหนากล้าทำเช่นนี้ทำให้พระองค์คิดว่าตนเป็นเพราะตนเป็นเพียงมะเดหวีหาไซ้ประโหมสุหรี่ผู้เป็นมเหสีเอก ทั้งยังโกรธที่อิเหนาหลอกว่าเป็นองค์พระปฎิมา โดยที่พระองค์ทรงเชื่อ ความโกรธเคืองทำให้พระองค์กล้าตำหนิอิเหนาอย่างรุนแรงดังนี้

“เมื่อนั้น

มะเดหวีเคืองชัฒอชฌาสัย
 จึงว่าแกระเด่นมนตรีไป
 เป็นโฉนมาทำอหังการ
 ลบหลู่ดูหมิ่นเป็นพันนัก
 องอาจราชศักดิ์เป็นหนักหนา
 แต่เราเป็นผู้ใหญ่กำกับมา
 ยังว่าทำได้ถึงเพียงนี้
 ฮึกฮักหักหาญไม่คิดกลัว
 ถือตัวว่ามีศักดิ์ศรี
 จะเกรงใจใครบ้างก็ไม่มี
 เห็นดีแล้วหรือประการใด”

(หน้า 423)

การใช้ถ้อยคำตอนนี้แสดงพฤติกรรมของอิเหนาอย่างเด่นชัด เริ่มจาก “อหังการ” หมายถึงอวดดี ทะนงตน “ดูหมิ่น” หมายถึง แสดงอาการเป็นเชิงดูถูก ถือว่าตนมีฐานะ “องอาจ” หมายถึง กล้าหาญ “ฮึกฮัก” หมายถึงอาการไม่พอใจ อาการขัดใจ “หักหาญ” หมายถึงทำด้วยอำนาจ และ “ถือตัว” หมายถึงไว้ตัวไม่ยอมลดตัวเพราะหยิ่งในศักดิ์ศรีหรือฐานะของตน กลุ่มคำ

เหล่านี้แสดงถึงความเอาแต่ใจตนเองของอิเหนา ทั้งยังแสดงอารมณ์โกรธของมะเดหวีดาหาซึ่งไม่อาจควบคุมอารมณ์ได้ จึงกล่าววาจาตำหนิอิเหนาด้วยการประชดว่า “องอาจราชศักดิ์เป็นหนักหนา” คำว่า “องอาจ” หมายถึงกล้าหาญ ฝั่งพาย สง่า และอาจอง เมื่อเป็นการประชดจึงหมายความว่า อิเหนาถือตัวว่ามีฐานะนักร และเป็นกษัตริย์วงศ์เทวา จึงกล้าล่วงเกินบุษบาซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เกรงใจและไม่เคารพมะเดหวีดาหาเลย อย่างไรก็ตาม อิเหนาก็กังคังดัดไม่ยอมปล่อยบุษบา มะเดหวีดาหาจึงต้องรับปากว่าจะช่วยเหลืออิเหนา เพื่อแก้ไขสถานการณ์ในขณะนั้น

ฉากสำคัญตอนบุษบาเสียงเทียนจึงมีความสัมพันธ์กับตัวละคร โดยมีสถานการณ์เป็นเครื่องกำหนดให้ตัวละครได้แสดงอารมณ์และความรู้สึกของตนได้เต็มที่ อารมณ์รักของอิเหนา อารมณ์โกรธของมะเดหวีดาหา และความคับแค้นใจของบุษบา จึงรุนแรงและลึกซึ้งยิ่งนัก ปฏิกริยาและพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกมา จึงสะท้อนภาพมนุษย์ปุถุชนได้อย่างดียิ่ง ท่ามกลางบรรยากาศความศักดิ์สิทธิ์ภายในวิหาร ซึ่งมีองค์พระปฏิมาขนาดใหญ่อยู่ในความมืดมิด มีเพียงแสงเทียนส่องทาง โดยที่ตัวละครมาเพื่อ

ประกอบพิธีสำคัญคือการเสียงเทียนอธิษฐาน แสงจากเทียนทำให้ภาพวูบไหวตามแรงลม และทำให้บรรยากาศนุ่มนวลขึ้น ไม่น่ากลัวจนเกินไป

ฉากนี้ยังแสดงถึงการเชื่อมโยงบริบทอย่างเป็นเอกภาพ กล่าวคือเหตุจากความล้นหวังของตัวละครจึงต้องอธิษฐานเสียงเทียนเพื่อให้สมหวัง การมาเสียงเทียนทำให้อิเหนากับบุษบามีโอกาสได้ผูกพันลึกซึ้ง ทำให้อิเหนามีสิทธิ์เหนือจรรยาที่จะได้บุษบาเป็นคู่ครอง และเมื่อมะเดหวีดาหาไม่อาจช่วยอิเหนาได้ อิเหนาจึงกล้าขจัดจารีตประเพณีที่สำคัญยิ่งด้วยการลักบุษบา ซึ่งเป็นการละเมิดต่อเทพคือองค์ประตาระกาหลา ทำให้อิเหนากับบุษบาต้องทุกข์ทรมาน เพราะองค์ประตาระกาหลาบ้นดาลให้ลมทอบเพื่อให้อิเหนากับบุษบาหนีห่างกัน ลีลาการสร้างฉากบุษบาเสียงเทียนจึงงดงามแบบคาย มีผลต่อการดำเนินเรื่องอย่างเป็นเอกภาพ

ด้วยพระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ผู้พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนา จึงปรากฏมีวรรณคดีไทยที่ไพเราะงดงาม และมีคุณค่า แม้เวลาจะผ่านมานานเพียงใด ฉากบุษบาเสียงเทียนก็ยังคงประทับใจผู้อ่าน และทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจตราบทุกวันนี้

บรรณานุกรม

กอบกุล อิงคุทานนท์. (ม.ป.ป). **ศัพท์วรรณกรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรจักร.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. (2514). **อิเหนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. ธนบุรี : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.

สุภัค มหาวรรกร. (2540) **การสร้างอารมณ์สะท้อนใจในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2**.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน). (2533). **การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.